

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО
КАФЕДРА ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

ЛЕКЦІЯ №8

ПРОФЕСІЙНА ГОТОВНІСТЬ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО
ПРАЦІВНИКА ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

з дисципліни «Програмно-нормативні основи діяльності науково-
педагогічного працівника»
для аспірантів другого року навчання

Виконавець:
доцент Ріпак М.О.

План

1. Професійна кваліфікація науково-педагогічного працівника.
2. Педагогічне спілкування науково-педагогічного працівника.

1. Професійна кваліфікація науково-педагогічного працівника.

Готовність науково-педагогічного працівника до професійної педагогічної діяльності полягає в засвоєнні повного складу спеціальних знань (з предмета, навчальної дисципліни, курсу) психолого-педагогічних дій у вищому навчальному закладі та соціальних відносин, у сформованості й зрілості професійно значущих і громадських якостей особистості.

Професійна кваліфікація науково-педагогічного працівника містить такі складові:

- спеціально-предметну компетентність;
- психолого-педагогічну компетентність;
- комунікативну компетентність;
- соціокультурну компетентність.

Спеціально-предметна компетентність – глибокі та всебічні знання з навчальної дисципліни (курсу), яку викладає науково-педагогічний працівник, а також широка ерудиція в цій науково-предметній галузі.

Психолого-педагогічна компетентність науково-педагогічного працівника виявляє його глибокі теоретичні знання з психології і педагогіки, а також уміння втілити їх у практиці навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі.

Психолого-педагогічна компетентність складається з таких груп умінь:

- психологічні (психодіагностичні, пізнавальні, мотиваційні, психокорекційні, емоційно-почуттєві, консультативні);
- операційно-методичні;
- конструктивно-проективні;
- оцінювання й контролю;

- експертно-аналітичні;
- науково-дослідницькі;
- методично-виховні.

Група психологічних умінь містить такі вміння:

- формування пізнавальних потреб студентів;
- формування стилю діяльності;
- створення умов, які стимулюють внутрішню пізнавальну активність студентів;
- створення сприятливого психологічного клімату для здійснення освітнього процесу та інші вміння;
- застосування діагностичних методик, що виявляють стан педагогічного процесу в таких характеристиках: своєчасність застосування конкретних технологій навчання, ефективність процесу навчання, корисність процесу навчання, адекватність процесу навчання психолого-педагогічним умовам, доступність процесу навчання, відповідність результативності процесу навчання поставленим цілям і завданням освіти, розвитку і виховання студентів;
- застосування методик, спрямованих на виявлення стану навчального процесу та оцінку його результативності;
- впровадження в практику навчання методів самоаналізу, самоконтролю.

Група операційно-методичних умінь складається з умінь:

- визначення ефективності технологій навчання і розроблення адекватних методик відповідно до цілей та умов;
- створення оптимальних методичних умов, що забезпечують найвищі показники у розв'язанні поставлених завдань;
- інформаційне і процесуальне моделювання навчального процесу у зв'язку з цілями і конкретними завданнями навчання й розвитку, складом і структурою наукового знання, а також психолого-педагогічними умовами;

- керівництво процесом розв'язання навчальних завдань і застосування корекційних методів, а також методів допоміжних, додаткових і методів індивідуальної допомоги;

- планування навчального процесу на одному навчальному занятті та в системі інших умінь;

- застосування комунікативних методів у процесі навчання, для яких характерні суб'єкт-суб'єктні відносини й суб'єкт-суб'єктні зв'язки;

- логічно аналізувати навчальний матеріал.

Група конструктивно-проективних умінь полягає у забезпеченні інтеграції соціальних та освітніх стратегій навчання.

Контроль необхідний як спосіб, що визначає стан усієї системи педагогічного процесу. У процесі навчання контроль є діагностичним етапом педагогічного управління.

Група умінь оцінювання й контролю містить такі вміння:

- здійснення різного виду контролю: поточного і підсумкового, письмового і усного, вибіркового і фронтального, репродуктивного і творчого та ін.; вміння залучати педагогічний контроль у навчальний процес, координувати зміст і способи контролю під час оволодіння нового навчального матеріалу;

- застосування операцій оцінювання у бальній та в інших системах, вербальне оцінювання у формі заохочення, схвалення, осуду, зауваження, покарання, стимулювання, порівняння, розгортання перспектив досягнень та ін.;

- дослідження навчальних досягнень студентів, індивідуальних і загальних;

- складання індивідуальних карт навчальних просувань студентів за типом: засвоєння теоретичних знань, засвоєння прикладних знань, володіння пізнавальними діями, контроль і самоконтроль, оцінювання, педагогічна корекція і самокорекція та ін.;

Група експертно-аналітичних умінь складається з таких умінь:

- застосування діагностичних методик, що виявляють корисність і ефективність різних систем навчання;
- аналіз функціонального процесу навчання студентів;
- дослідження динаміки розвитку конкретної системи навчання, виявлення її перспектив, оцінка якості, розроблення перспектив розвитку;
- надання методичної допомоги, пов'язаної з оцінкою і корекцією педагогічного процесу;
- аналіз нових оригінальних інформаційно-комунікативних структур у процесі навчання з урахуванням чинників середовища і особистісних чинників, що впливають на стиль спілкування і результат навчання студентів;
- інтенсифікація процесу навчання за допомогою поглиблення навчальної діяльності та пришвидшення темпу освоєння навчального матеріалу за програмою;
- індивідуалізація процесу навчання, орієнтація інформаційних і проблемних технологій на індивідуальні особливості студентів;
- розроблення додаткової системи методів навчання, спеціально орієнтованих на активізацію студентів у навчальному процесі, розвиток ініціативності, колективізму, бажання позмагатися та інших якостей особистості студента;
- розроблення й застосування педагогічних прийомів, що концентрують процес навчання на розвиваючому ефекті, застосування нестандартних інтелектуальних завдань, побудованих на принципах розвитку психічних функцій.

Група науково-дослідницьких умінь містить такі вміння:

- розроблення нових синтетичних технологій навчання, а також окремих наочних методик викладання;
- організація нових інформаційно-комунікативних структур у процесі навчання;
- інтенсифікацію методів навчання;

- аналіз основних тенденцій розвитку системи освіти;
- виявлення пріоритетних напрямів у розвитку педагогічних технологій;
- аналіз досвіду роботи колег, його узагальнення й застосування тощо.

Група методично виховних умінь складається з таких умінь:

- формувати почуття національної гідності, патріотизму й відповідальності, громадського обов'язку і честі;
- створювати на заняттях необхідну моральну й ділову атмосферу;
- використовувати прийоми і методи переконання під час навчальних занять;
- формувати у студентів моральні ціннісні установки;
- втілювати у студентське середовище норми і принципи загальнолюдської культури;
- формувати у студентів науковий світогляд;
- бути толерантним, вимогливим і доброзичливим;
- здійснювати індивідуально-виховний вплив на кожного студента, враховують особливості та спрямованість його особистості;
- цілеспрямовано формувати у студентів якості професіонала;
- виховувати студентів носіями високої загальної, національної, правової, професійної, естетичної, економічної, соціально-психологічної, політичної і фізичної культури;
- пропагувати здоровий спосіб життя, невживання студентами алкоголю і наркотичних речовин, негативне ставлення до куріння та інших шкідливих звичок;
- виховувати ціннісне ставлення до сім'ї, батьків, дружини (чоловіка) і дітей.

Комунікативна компетентність науково-педагогічного працівника виявляється в його здатності здійснювати педагогічне спілкування під час навчально-виховного процесу.

2. Педагогічне спілкування науково-педагогічного працівника.

Педагогічне спілкування - різноманітні форми психологічної взаємодії педагога з вихованцями і в навчальний, і в позанавчальний час, які спрямовані на спільне розв'язання різноманітних завдань, формування і всебічний розвиток особистості вихованців, створення умов для реалізації їх творчих здібностей та формування індивідуальності.

Педагогічне спілкування — професійне спілкування педагога зі студентами на заняттях і після них. Воно виконує певні педагогічні функції і спрямоване (якщо воно повноцінне і оптимальне) на створення сприятливого, здорового психологічного клімату, на оптимізацію навчальної діяльності та стосунків між педагогом і студентом, у студентському колективі.

Професійно-педагогічне спілкування — система прийомів органічної соціально-психологічної взаємодії педагога і студентів, змістом якої є обмін інформацією, пізнання один одного, організація діяльності й стимулювання діяльності студентів, організація і корекція стосунків у колективі студентів, обмін ролями, співпереживання і створення умов для самоутвердження особистості кожного студента. Педагогічне спілкування за своєю сутністю - творчий процес.

У професійному спілкуванні науково-педагогічний працівник можна виокремити два взаємопов'язані компоненти:

- по-перше, це загальні принципи (основа) спілкування, що його закладають характер суспільного ладу, наслідування цінностей минулого, у яких реалізується педагогічна діяльність науково-педагогічного працівника, єдина мета і завдання навчання та виховання.

- по-друге, його індивідуальні принципи (основа) спілкування, громадянська позиція, стиль спілкування — сукупність конкретних прийомів і засобів, які науково-педагогічний працівник доцільно, залежно від конкретних умов і можливостей навчання та виховання, реалізує у своїй діяльності на основі власних знань, професійного досвіду, здібностей і вмінь.

Педагогічне спілкування має бути проникнутим життєрадісністю, гуманністю, людяністю й оптимізмом. Воно виконує такі функції:

- взаємопізнання науково-педагогічних працівників і студентів; обмін думками, почуттями та інформацією;
- організація та здійснення різноманітних і багатогранних навчально-виховних заходів;
- самовираження, самовизначення і самоутвердження учасників цього процесу.

За В. А. Кан-Каликом, структура професійно-педагогічного спілкування містить:

- прогностичний етап, зміст якого полягає в моделюванні майбутнього спілкування з аудиторією;
- комунікативну атаку, що передбачає організацію спілкування на початку навчально-виховного заходу;
- управлінський етап, сутність якого полягає в безпосередньому спілкуванні впродовж навчально-виховного заходу;
- завершальний етап, сенс якого - в аналізі перебігу спілкування та його результатів і внесення відповідних корективів у модель майбутнього спілкування.

Науково-педагогічний працівник обов'язково має навчитися мистецтва спілкування. А це вимагає формування у педагога спеціальних умінь на основі тісного зв'язку із вихованням мовленнєвої культури особистості.

Педагогічно грамотне спілкування знімає у студентів негативне емоційне напруження (страх, невпевненість). Воно має викликати радість, бажання спільної діяльності.

Оптимальне педагогічне спілкування - спілкування, яке створює найкращі умови для розвитку мотивації студента, творчого характеру діяльності, для формування його особистості, забезпечує сприятливий психологічний клімат, запобігає створенню психологічних бар'єрів, дозволяє

максимально використовувати у навчальному процесі особистісні та професійні якості науково-педагогічних працівників.

Культура педагогічного спілкування містить уміння слухати, ставити запитання, аналізувати відповідь, зрозуміти студента і самому бути зрозумілим для нього, бути уважним, спостережливим, встановлювати контакт, бачити й розуміти реакцію аудиторії, передавати своє ставлення до того, про що йдеться, зацікавити, захопити поясненням, орієнтуватися в ситуації. Кожен з науково-педагогічних працівників створює свій стиль спілкування.

Нині відомі кілька класифікацій стилів діяльності педагогів. Для педагогів будь-якої моделі взаємодії важлива емоційно-естетична виразність, уміння подати себе та створити ситуацію власного самовираження і самоутвердження. У досвідченого науково-педагогічного працівника, як правило, формується помітна тенденція до тієї чи іншої моделі, типу взаємин, які найповніше відповідають його індивідуально-психологічним особливостям.

Для науково-педагогічного працівника з високою культурою спілкування характерними є: оптимальність вимог; педагогічний оптимізм; емоційний відгук; формування колективних форм стосунків, взаємин у колективі у навчально-виховному процесі; створення атмосфери доброзичливості.

Однак, якою б привабливою не була модель стосунків науково-педагогічного працівника і студента, вона завжди динамічна. З огляду на це, хороший педагог завжди прагне до неперервності своєї освіти та професійної підготовки, постійно аналізує свою діяльність, ідентифікує досягнутий рівень взаємодії зі студентами, добирає й використовує нові здобутки педагогічної науки і передового досвіду, переймає найкраще від своїх колег.

Науково-педагогічний працівник, незалежно від того, якого предмета він навчає студентів, має володіти всіма тонкощами мовленнєвої культури. Поняттям культури мовлення традиційно окреслюють передусім дотримання

правильної літературної вимови, правопису, лексичних і граматичних норм, усталеного в літературній мові наголошення слів.

Значною вадою, зокрема, монологічного мовлення, на яку досі рідко зважали, є недоречне використання в процесі усної розповіді чи пояснення навчального матеріалу елементів писемного мовлення, запозиченого із підручника та інших джерел книжних слів, виразів, синтаксичних конструкцій. Мимохіть складається враження, ніби науково-педагогічний працівник говорить, як "по-писаному". Таке мовлення видається не зовсім природним, є штучним, важким для сприймання.

Не позбавлене недоліків і діалогічне мовлення. Найістотніші - відсутність стрункості, логічної послідовності, чіткості, повноти в розкритті предмета розмови, уривчастість, зумовлена частими паузами, незакінченість фраз. Діалог є простими запитаннями й відповідями.

Серед помилок і вад у мовленні науково-педагогічного працівника насамперед треба наголосити на порушенні орфоепічних і граматичних норм. Щодо синтаксичних помилок, то слід вказати на неправильну побудову дієслівних словосполучень, до чого спричинює хибна аналогія з відповідними конструкціями російської мови. Педагог, готуючись до занять, має користуватися словниками - орфоепічним, тлумачним, синонімічним, фразеологічним, перекладним, термінологічним. Мова є одним з елементів педагогічної техніки.